

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Monumenta Paderbornensia

Ferdinand <Paderborn, Bischof, II.>

Amstelodami, 1672

Heristallum Saxonicum, In Ripa Visurgis.

urn:nbn:de:hbz:466:1-7830

HERISTALLUM SAXONICUM,

IN RIPA VISURGIS.

MEMORIÆ. SACRUM

SEU. TE. CÆRULEUS. PLACIDO. VEHIT. AMNE. VISURGIS
SIVE. FACIS. TERRA. CARE. VIATOR. ITER
PARVA. MORA. EST. FAME. RELEGAS. MONUMENTA. VETUSTÆ
ET. PRECOR. HÆC. PAUCIS. CARMINA. SCRIPTA. NOTIS
MAGNUS. HERISTALLO. CAROLUS. DUM. SAXONAS. URGET
HIC. POSITIS. CASTRIS. NOMEN. HABERE. DEDIT
LEGATOS. HIEMANS. HIC. REGIA. DONA. FERENTES
AUDIIT. ET. NATOS. JUSSIT. ADESSE. SUOS
HIC. COEPTAM. RETULIT. FATO. MELIORE. CATHEDRAM
AD. VITREAS. PADERÆ. LENE. FLUENTIS. AQUAS
NON. TAMEN. OMNIS. HONOS. ABIIT. QUIN. ÆMULA. FRANCO
CERTAT. HERISTALLI. GLORIA. SAXONICI

FERDINANDUS. DEI. ET
APOSTOLICÆ. SEDIS. GRATIA. EPISCO-
PUS. PADERBORNENSIS. COADJUTOR
MONASTERIENSIS. S. R. I. PRINCEPS
COMES. PYRMONTANUS. ET. LIBER. BA-
RO. DE. FURSTENBERG

HERISTALLI. SULIN. RIPA. VISURGIS. CAROLI
HIBERNIS. PIPINI. ET. LUDOVICI. FILIORUM. E-
JUS. CONVENTU. HUNNORUM. ET. ASTURIÆ
GALLECIÆ. QUE. REGUM. LEGATIONIBUS. AN
DCCXCVII. CELEBRATI. MEMORIÆ. POSUIT

Dd 3 NO.

N O T Æ.

I. **H**IC POSITIS CASTRIS NOMEN HABERE DEDIT.] Ita Astronom. apud Reuber. ad An. 797. *Consilium iniiit, ut ad conficiendum Saxonicum bellum in ipsa regione hyemaret. Sumpto igitur comitatu suo, Saxoniam petiit, castrisque super Wisuram positus consedit, & locum castrorum HERISTELLI vocari iussit. Eadem fermè habet vita Caroli M. apud Pithæum: Et Novembrio mense mediante, ad hibernandum cum exercitu Saxoniam intravit, positisque castris apud Wisoram fluvium, locum castrorum HERISTELLI vocari iussit. Adelmus ad An. 797. Sumpto igitur comitatu suo, Saxoniam petiit, castrisque super Wisuram positus consedit, & locum castrorum HERISTALLUM vocari iussit: Qui locus ab incolis usque in præsens ita nominatur.* Poët. Anonymus:

— *Wisuræ positus in littore castris*

Sedit, Heristellique locum iussit vocitari.

Hactenus hoc & habet nomen.

Item Gobelinus Persona in Cosmodr. ætat. 6. cap. 38. Crantzius Metrop. lib. 1. cap. 12. Georgii Fabricii Origin. Saxon. lib. 4. hæc sunt verba: *In eo loco, qui à stabulis Principum Herenstelle appellatus fuit. Henricus de Hervordia nominat Ereftal, alibi tamen Hereftelle. Contrà Henricus Meibomius, non tam à castris eo loco positus, quàm à palatio Francico in Annal. Francorum per celebri, cui situ loci & amœnitate simile fuerit, denominatum Heristallum putat.*

2. LEGATOS HIEMANS HIC REGIA DONA FERENTES] Annal. Francici incerti auctoris apud Pithæum: An. 798. *Carlus cum exercitu hiemavit in Heristallio Saxonico. Hadofuns Rex Gallitiae & Hasluria, per Floram legatum suum, papilionem miræ pulchritudinis Regi transmisit. Vita Caroli M. apud Pithæum: Venit autem ad eum legatus Adefonsi Regis Gallitiae & Asturie nomine Froia, præsentans papilionem miræ pulchritudinis. Adelm. Poëta Anonym. Regino.*

3. AU-

3. AUDIIT, ET NATOS JUSSIT ADESSE SUOS.] Astronom. apud Reuber. *Exercitum verò quem secum abduxit, per totam Saxoniam in hyberna divisit. Illuc Pipinum de Italicis, & Ludovicum de Hispanica expeditione regressos ad se venire jussit. Ibi legatos Hunorum cum magnis muneribus ad se missos audivit & absolvit. Ibi legatum Adelphonsi Regis Asturice atque Galetie sibi dona deferentem suscepit. Indè Pipinum ad Italiam, Ludovicum ad Aquitaniam remisit: cum quo & Abdellam Saracenum ire jussit, &c. Rex autem in Saxonia residens, ibi & Natalem Domini & Pascha celebravit. Item vita Caroli M. apud Pythæum: Illuc venerunt legati Avarorum cum muneribus multis. Indè Abdellam Saracenum cum filio suo Ludovico in Hispaniam reverti fecit, & filium suum Pipinum ad Italiam misit: ipse ad disponendam Saxoniam totum hyemis tempus impendit, & ibi Natale Domini, & Pascha celebravit. Venit autem ad eum legatus Adelfonsi Regis Gallicie & Asturie nomine Froia, presentans papilionem miræ pulchritudinis. In ipso quoque Pasche tempore Nortluidi trans Albiam sedentes, seditione commotà, legatos ejus, qui ad justitias faciendas apud eos conversabantur, quosdam occiderunt, quosdam ad redimendum reserverunt: ex quibus aliqui fugerunt, ceteri redempti sunt. Rex Carolus collecto exercitu de HERISTELLI ad locum, qui dicitur Minda, perrexit, & contra desertores inter Albim & Wisoram peragravit totam Saxoniam. Nortluidi, cum Trasione Duce Abodritorum, & Eburiso legato Domni Regis commisso praelio, victi sunt, & cæsi ex eis quatuor milia, ceteri qui evaserunt, de pacis conditione tractaverunt. Vide Adelmum ad An. 797. Poëtam Anonymum, Reginonem, aliosque.*

4. HIC COEPTAM RETULIT FATO MELIORE CATHEDRAM.] Designatæ hic sedis Episcopalis nullum antiquiorem testem habemus Henrico de Hervordia, & auctore Chronici Mindensis ab Henrico Meibomio editi, qui unde hoc acceperint, ignoramus. Quòd si autem vera est ipsorum sententia, necessariò hanc foundationem, post Ecclesiam primò Paderbornæ conditam, & ob incolarum loci perfidiam, & odium in religionem Christianam, ut scriptor vitæ Liborianæ apud Bollandum cap. 2. refert, aliquoties igni traditam, contigisse crediderim. Certè exiguo hinc tempore Cathedralis Ecclesia hæsit, ad primum locum antè reversa, quàm An. 799. Leo III. Pontif. Max. religiosum Caro-

li ac salutare Christianitatis dilatanda studium nobiliter inchoatum, Apostolicâ auctoritate firmavit, atque in Ecclesia tunc Paderbornæ noviter constructa quoddam altare consecrans, adorandas in eo reliquias Protomartyris Stephani, quas secum Româ detulerat, collocavit. Vita S. Liborii l. c. Hermannus Kerffenbrochius in catalogo Episcop. Paderborn. Verùm enim verò *Heristalli* ingentia murorum rudera, Patribus Franciscanis in monte domicilii sui fundamenta, hortique planitiem molientibus, sub terra deprehensa, amplum fanè ædificium hîc designatum fuisse commonstrant.

5. QUIN ÆMULA FRANCO.] *Heristallum Francicum*, palatium olim regium, (à quo Pipinus *Heristallius*, Caroli Martelli pater, Major domûs Regiæ, cognomentum induit) nunc vicus, *Herstal*, Baroniæ titulo clarus, ad Mosam, haud procul à Leodico. Censetur juris Brabantini, spectatque ad gentem Nafaviam, Diplom. Belgica Miræi, pag. 141. & 272. Crebra ejus mentio, in vita Caroli M. & Ludovici Pii Impp. in Poëta Anonym. Reginone, aliisque Franciæ hist. scriptoribus, occurrit; quod Reineccius in notis ad Poëtam Anonym. cum *Saxonico* nostro malè confundit.

6. CERTAT HERISTALLI GLORIA SAXONICI.] Complura rerum gestarum monumenta *Heristallum Saxonicum* præ *Francico* illustrant: Caroli M. castra & hiberna, Pipini & Ludovici filiorum ejus congressus, Hunnorum & Asturiæ Gallicæque Regum legationes & munera, Cathedralis Ecclesiæ dignitas, atque hinc suscepta in Saxones Transalbianos fausta expeditio. Nostrâ memoriâ An. 1632. mense Octob. *Heristalli* arcem finibus suis imminentem, Hassi vastarunt, ac demum An. 1637. mense Martio incenderunt. Pari in hunc locum clementiâ jam olim usi, An. 1465. D. Christinae sacro die, ut vetus habet inscriptio: HASSONES. URBEM. HERSTELLE. CU M. VILLA. DEVASTARUNT. ATQUE. CREMARUNT. Nobilis porrò *Falckenbergiorum* familia *Heristallum* diu possedit, & Henricus Dux Saxoniae repigneravit quidem, sed litibus inde exortis, ac demum compositis, Theodorus Furstenbergius Episcopus & Princeps Paderbornensis, à *Falckenbergiis* aliisque creditoribus, præsentî pecuniâ 17666. aureorum redemptam, An.

An. 1608. 13. Novemb. Ecclesiæ suæ recuperavit. Inter alia tum etiam conventum fuit, ut prope *Heristallum* certus *Falckenbergiis* concederetur locus novæ arci extruendæ opportunus. Hoc loco & genere *Falckenbergiorum*, ortus est *Theodorus Falckenbergius*, Gustavi Adolphi Sueciæ Regis aulae Marescallus, pedestris & equestris legionis ductor, & qui Regis sui nomine Magdeburgum adversus Tillium Catholici exercitus ducem propugnavit, atque urbe à Cæsareo milite captâ, direptâque, in ipso ejus vallo occubuit. *Mauritius* contra *Falckenbergius* equestris legionis Götziæ legatus, Cæsari militavit; post captus à Suecis, & paucis diebus antè dimissus, quàm ad Lutzam fuit dimicatum, eidem prælio interfuit, Regemque Sueciæ, quem paulò antè captivus, & propter merita *Theodori Falckenbergii* familiariter habitus, optimè de facie norat, plumbeâ glante fauciatum equo primus dejecit, pariterque hostili telo transfusus concidit proximè Regem; cui humi prostrato, fatali ictu superveniens Georgii ab Oynhausen Götziæ legionis equitum magistri legatus, *Joannes Schneberg* / ex *Wosendorp* / diocesis Paderbornensis vico oriundus, ilia ense confodit, peremit, spoliavitque exanimem.

Placuit hoc recens Paderbornensium militum facinus, dum vetera monumenta percensemus, hîc subnectere, & verbo ad posteritatis memoriam consignare: Ne qui alii, ut post victoriam ignavi etiam gloriantur, hanc sibi laudem præcerpant. Nobis cum certa fides ex iis, qui prælio interfuere, tum torques aureus Regi inter opima spolia à *Schnebergio* detractus, relatusque testis est. Neque aliud nobis propositum, quàm partam Paderbornensium nomini gloriam candidæ veritati asserere.